

(i) Printed Pages : 8]

Roll No.

(ii) Questions : 9+9+9]

Sub. Code :

3	3	6	4
---	---	---	---

Exam. Code :

0	4	0	3
---	---	---	---

Master of Arts 3rd Semester Examination

1127

SOCIOLOGY

(Methods and Techniques in Social Research)

Paper : SOC-R-439

(In All Mediums)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :80

Note :- Attempt *five* questions in all. Q. No. 1 is compulsory.

Attempt *one* question from each Unit.

1. Write short notes in 30–35 words each :

(i) Define Social Research.

(ii) Explain the meaning of Fact.

(iii) What is non-participant observation ?

(iv) What is the significance of coding in data analysis ?

NA-318

(1)

Turn Over

- (v) Explain Reliability.
- (vi) Define Quasi-Experimental Design.
- (vii) What are the uses of case study method ?
- (viii) Define Scaling.
- (ix) What is Null Hypothesis ?
- (x) Give example of prediction in Social Research. 10×2=20

Unit-I

- 2. Define Scientific Method ? What are its main aims ?
- 3. Induction and Deduction are two Independent dimensions in Social Research. Discuss. 15,15

Unit-II

- 4. What do you understand by Exploratory Research Design ? Under what conditions it should be used ?
- 5. Define Experimental Research Design. Discuss its types and also mention problems of Experimental studies in Social Research. 15,15

NA-318

(2)

Unit-III

- 6. What do you understand by Measurement ? Explain the levels of measurement with the help of examples.
- 7. Discuss the significance of Scaling. Mention Likert scale in detail. 15,15

Unit-IV

- 8. Compare and contrast Interview schedule and Questionnaire as techniques of data collection.
- 9. Write a note on Content Analysis. 15,15

NA-318

(3)

Turn Over

हिन्दी माध्यम

नोट :- कुल पाँच प्रश्न कीजिए। प्रश्न क्र. 1 अनिवार्य है। प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न कीजिए।

1. प्रत्येक प्रश्न का संक्षिप्त उत्तर 30-35 शब्दों में दीजिए :

- (i) सामाजिक अनुसंधान की परिभाषा दीजिए।
- (ii) तथ्य का अर्थ बताइए।
- (iii) गैर-भागीदारी अवलोकन क्या है ?
- (iv) डाटा विश्लेषण में कोडिंग (कूट लेखन) का महत्त्व क्या है ?
- (v) विश्वसनीयता का वर्णन कीजिए।
- (vi) अर्द्ध-अनुभवात्मक डिजाइन की परिभाषा दीजिए।
- (vii) केस स्टडी मेथड के क्या प्रयोग हैं ?
- (viii) स्केलिंग की परिभाषा दीजिए।
- (ix) शून्य परिकल्पना क्या है ?
- (x) सामाजिक अनुसंधान की भविष्यवाणी का उदाहरण दीजिए।

10×2=20

NA-318

(4)

इकाई-I

2. वैज्ञानिक पद्धति की परिभाषा दीजिए। इसके प्रमुख उद्देश्य क्या हैं ?
3. सामाजिक अनुसंधान में आगमनात्मक तथा निगमनात्मक दो स्वतंत्र आयाम हैं। वर्णन कीजिए। 15,15

इकाई-II

4. अन्वेषण अनुसंधान डिजाइन से आप क्या समझते हैं ? इसका प्रयोग किन दशाओं में होता है ?
5. अनुभवात्मक अनुसंधान डिजाइन की परिभाषा दीजिए। इसके प्रकार बताइए तथा सामाजिक अनुसंधान में अनुभवात्मक अध्ययनों की समस्याएँ समझाइए। 15,15

इकाई-III

6. मापन से आप क्या समझते हैं ? उदाहरणों की सहायता से मापन का स्तर समझाइए।
7. स्केलिंग के महत्त्व का वर्णन कीजिए। लिंकर्ट स्केल का विस्तृत वर्णन कीजिए। 15,15

NA-318

(5)

Turn Over

ਭਾਗ IV

8. ਡਾਟਾ ਏਕਤਰੀਕਰਣ ਕੀ ਤਕਨੀਕਿ ਕੇ ਰੂਪ ਮੇਂ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਸੂਚੀ ਤਥਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਕਲੀ ਮੇਂ ਜੁਲਨਾ ਕੀਜਿਏ।
9. ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਪਰ ਏਕ ਟਿਪਣੀ ਲਿਖਿਏ। 15,15

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਧਿਅਮ

ਨੋਟ : ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ : 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਹਿਤ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ । ਹਰ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ।

1. ਕਿਸੇ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ 30-35 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ : $10 \times 2 = 20$
- ਸਮਾਜਿਕ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ।
 - ਤੱਥ ਦਾ ਅਰਥ ਦੱਸੋ ।
 - ਗੈਰ-ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਕੀ ਹੈ ?
 - ਡਾਟਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਕੋਡਿੰਗ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਕੀ ਹੈ ?
 - ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।
 - ਅਰਧ-ਅਨੁਭਵਾਨਤਮਕ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ।
 - ਕੇਸ ਸਟੱਡੀ ਮੈਥਡ ਦੇ ਕੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹਨ ?
 - ਸਕੋਲਿੰਗ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ।
 - ਸਿਫਰ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਕੀ ਹੈ ?
 - ਸਮਾਜਿਕ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਦੀ ਭਵਿੱਖਵਾਣੀ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਓ ।

ਇਕਾਈ-I

2. ਵਿਗਿਆਨੀ ਪੱਧਤੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ । ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹਨ ?
3. ਸਮਾਜਿਕ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਵਿੱਚ ਆਗਮਨ ਅਤੇ ਨਿਗਮਨ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਨਿਯਮ ਹਨ । ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 15,15

ਇਕਾਈ-II

4. ਖੋਜ ਸਬੰਧੀ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
5. ਪ੍ਰਯੋਗਵਾਦ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ । ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੱਸੋ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗਵਾਦ ਅਧਿਐਨ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਮਝਾਓ । 15,15

ਇਕਾਈ-III

6. ਮਾਪ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਮਾਪ ਦਾ ਪੱਧਰ ਸਮਝਾਓ ।
7. ਸਕੇਲਿੰਗ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । ਲਿਕਰਟ ਸਕੇਲ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 15,15

ਇਕਾਈ-IV

8. ਡਾਟਾ ਇਕਤਰੀਕਰਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਵਿੱਚ ਤੁਲਣਾ ਕਰੋ ।
9. ਸਾਮੱਗਰੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖੋ। 15,15